

ВПЛИВ ХОРЕОГРАФІЇ НА ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В.Гнатюка

Анотація. У статті описано особливості хореографії як потужного засобу гендерного виховання, що саме вона сприяє вирішенню завдання гендерної рівності учнів, сформує їх уявлення про красу в рухах людини, красу тіла і поведінки, забезпечує гармонійний та фізичний розвиток. Обґрунтовано доцільність використання хореографії на уроках фізичної культури для формування гендерної рівності школярів.

Ключові слова: хореографія, гендерне виховання школярів, процес фізичного виховання.

Annotation. The article describes the features of choreography as a powerful tool of gender education, that it contributes to solving the problem of gender equality of students, will form their idea of beauty in human movements, the beauty of body and behavior, will ensure harmonious and physical development. The expediency of using choreography in physical education lessons for the formation of gender equality of students is substantiated.

Keywords: choreography, gender education students, the process of physical education.

Актуальність теми дослідження. У процесі організованої рухової активності можна суттєво впливати на гендерне виховання підростаючих поколінь. Робота із гендерного виховання покликана спростувати неправильні уявлення дітей шкільного віку та їхніх батьків про гендер, навчати їх прийомів запобігання гендерної схематизації, впроваджувати заходи, щодо досягнення гендерної рівності на рівні освітніх та державних інститутів [8].

Від самого народження дитина потрапляє в соціальне оточення, яке задає безліч стереотипів статево – рольової поведінки. Психологічні відмінності між статями, які безперечно мають місце, формують моделі чоловічих і жіночих ролей, які існують у суспільній свідомості, часом не маючи нічого спільного із справжньою психофізіологічною природою статі [7].

В учнів 5-го класу починаються уроки – етики. На яких школярів навчають, спілкуючись не тільки з учителем, а й з

однокласниками та батьками. На цих уроках вони обмінюються думками, висловлюють судження, розігрують діалоги, коментують різноманітні життєві ситуації та свої вчинки, створюють оповідання та казки. Учні вивчають правила етикету, моральні норми, цінності.

Водночас на цих уроках трудно оцінити динаміку формування правильної поведінки. Це можна зробити на уроках фізичної культури. Тут таких можливостей пре достатньо. Тому дуже доречним і продуктивним в контексті нашого дослідження є спільна діяльність вчителів етики та фізичної культури. Адже духовний стан людини багато в чому залежить від фізичного. Існує закономірність: що більше вона розвинена духовно й розумово, то уважніша вона до свого фізичного вдосконалювання, тим ясніше розуміє, що здоров'я – це цінність, яку треба берегти. Водночас здоров'я й відмінна фізична форма – одна з головних умов продуктивної творчої діяльності й її тривалості [2].

Зважаючи на викладене, ми поставили собі за мету обґрунтувати доцільність використання хореографії на уроках фізичної культури для формування гендерної рівності школярів.

Від самого початку життя для хлопчиків і дівчаток, чоловіків і жінок створюються різні умови для їхнього особистісного розвитку. Умови можна вважати різними через статево – рольові настанови оточення [4]. Традиційно вважається, що жінка повинна сидіти вдома, вести господарство і виховувати дітей. Хлопчиків із самого дитинства вчать бути сильними і мужніми, не виставляти на показ свої емоції, бути стриманим. Коли вони стають дорослими, чоловіками і батьками, то вважають, що увесь час треба присвячувати роботі, а турбота про дітей – це справа їхньої матері. Існує поширена думка, що функції батька – це сказати своє вирішальне слово в суперечці чи виховати сина сміливим та мужнім. Прояви ніжності і турботи стосовно дітей відходять на другий план. Ці рамки встановлені суспільством і надзвичайно впливають на людей [6].

В контексті нашого дослідження слід зауважити, що неприязнь багатьох школярів до занять фізичними вправами, значною мірою, пов'язана з іміджем спорту, як агресивної або чоловічої діяльності, із побоюванням, що ці заняття зроблять їх непривабливими, мускулистими, чоловікоподібними, хоча американськими дослідниками [13] доведено, що у жінок менший рівень тестостерону та практично відсутні андрогенні гормони, і середня жінка не може занадто розвинути великі м'язи, якщо не буде вживати анаболічні стероїди. Одержані Abrams M. [12] результати дослідження дають підставу для

висновку, що до розвитку м'язів тіла у дівчат двоїсте ставлення, яке особливо підсилюється, якщо в основі фізичної підготовки лежить силове тренування. Так, лише у 17% опитаних такі слова, як «тренування» й «фізична підготовка», сприяють формуванню позитивного ставлення до систематичних занять фізичною культурою і спортом. Разом з тим, ці ж слова лякають та відштовхують від занять 83% респонденток.

Дослідження Т.П. Голованової [5] довели, що в організації позитивних стосунків хлопчиків і дівчаток можна використовувати як широковідомі методи (організація конкурсів, бесід, де можливий прояв вільного від гендерних стереотипів стилю поведінки хлопчиків і дівчаток), так і новітні засоби і форми виховної роботи. Серед них, як нам здається, чільне місце має займати хореографія.

Саме хореографія завдяки цілеспрямованій реалізації комплексного поєднання засобів фізичного і естетичного виховання багатогранно позитивно впливає на тих, що займаються. Ефективність занять танцями у гендерному вихованні полягає у тому, що вони сприяють тісному контакту між партнерами, довірі один до одного, рівноправ'ю, дружелюбності, поваги. З іншого боку, вони сприяють граціозності, розвитку краси тіла, збільшенню м'язової маси, регулюють жировідкладання, покращують поставу, розвивають пластичність рухів, удосконалюють управління своїм тілом, тобто вони сприяють досягненню естетичного ефекту у зовнішньому вигляді і, передусім, в специфічній тіло будові дітей і молоді обох статей. Та, нажаль, у танцювальних секціях, майже завжди брак партнерів. Хлопці вважають, що відвідувати цей гурток більш підходить дівчатам. А вони надають перевагу таким видам спорту як: футбол, бокс, баскетбол, плавання, легка атлетика. Іншою причиною негативного ставлення хлопців до танцювальних вправ є кепкування однолітків. Друзі – хлопці в своїх компаніях насміхаються над своїми товаришами, які відвідують хореографічні заняття, мотивуючи це тим, що вони схожі на дівчаток, не чоловіки а «розмазня», «слабаки», мамині синочки. Під таким негативним моральним натиском слабші хлопчики залишають танцювальні гуртки і секції, а продовжують займатися сильніші духом, які за допомогою натхнення обов'язково досягнуть високих результатів у майбутньому. Це ще один із вагомих аргументів чому саме в школі на уроках фізичної культури і саме з молодшими школярами слід використовувати цей засіб. А ще танець має неабиякий виховний потенціал. Він дозволяє забути про проблеми і стреси, оскільки учень має зосередитися на

рухах, що виконує. Це хороший спосіб соціалізації та подолання скутості. Танець дозволяє виразити почуття і виштовхнути накопичену енергію; танець – це спосіб самоствердитися та допомагає позбутися комплексу сором'язливості [11].

Бажання добре танцювати навчає ставити перед собою мету і досягати її за допомогою сумлінної і наполегливої праці.

Психологічні дослідження Ш. Берна [3] виявили, що хлопчики - танцюристи проявляють дбайливість, чутливість, бунтівливість, естетичну витонченість, пасивність, емоційність, багату уяву, тобто ті якості, які в суспільстві традиційно вважаються «жіночими». Дівчатка - танцюристки виявляють сміливість, упевненість, агресивність, незалежність, самоствердження, честолюбство – якості, котрі приписуються суспільством чоловічій статі.

З огляду на те, що гендерна політика розглядається як важливий показник демократизації суспільства, умовами успішної її реалізації повинна бути нова система формулювання фізичної культури юнаків і дівчат [9], яка передбачає впровадження в навчально-виховний процес ритмічних форм, методів і засобів, які впливають на внутрішню сутність школярів, їхню духовність, емоційність, виразність. Саме танець – це радість, задоволення елегантно і гармонійно рухатися на хвилях музики. Він може бути веселим та романтичним, ніжним і спокусливим. Танець – одна з найдавніших мов, яку при бажанні може використати будь-хто. Саме він – природній спосіб самовираження. Крім цього, танець – спосіб розповісти про себе, показати себе іншим. І всі у ньому рівні, як дівчата, так і хлопці.

Використовуючи хореографію у фізичному вихованні школярів слід керуватись деякими нормами поведінки танцівників [1; 10], які мають великий, виховний вплив на учнів: систематично самоудосконалюйся; будуй стосунки з партнерами; готуйся психологічно витримувати конкуренцію; раціонально використовуй силу, час, думай, будуй взаємини; вибирай і приймай раціональні рішення в складних ситуаціях; серйозно працюй над кожним елементом, прислухайся до викладача; формуй і зберігай особливу психологічну атмосферу танцю, комфортно почувай себе в ньому; навчись вигравати і програвати; поважай своїх конкурентів і інших танцюристів, що не досягли ще такого рівня, як ти.

Отже, якщо елементарні норми культурної поведінки не прищеплені дітям з раннього віку, то пізніше доводиться заповнювати цю прогалину і нерідко проводити більш важку роботу: перевиховувати школярів, у яких укоренилися

негативні звички. Відсутність елементарних звичок у дітей робить роботу складнішою при вихованні більш тонких і складних проявів культури поведінки: такту, делікатності, невимушеності, добірності манер. Нерідко діти засвоюють правила гарного тону наслідуючи, спостерігаючи за поведінкою батьків, дорослих, котрі є для них авторитетом. Однак, усвідомлення дитиною своєї: статі, поведінки, своїх дій - необхідна умова формування суспільно корисних навичок і звичок моральних норм поведінки. Але, нажаль, сучасна практика шкільної фізичної культури продовжує демонструвати одноманітність у проведенні уроків. Це вказує на те, що схожі методи не можуть забезпечити високоефективних результатів. На нашу думку, хореографія може виправити цю ситуацію, адже з її допомогою школярам стає набагато цікавіше на уроках фізичної культури.

Висновки.

1. У процесі організованої рухової активності можна суттєво впливати на гендерне виховання підростаючих поколінь. Робота із гендерного виховання покликана спростувати неправильні уявлення дітей шкільного віку та їхніх батьків про гендер, навчати їх прийомів запобігання гендерної схематизації, впроваджувати заходи, щодо досягнення гендерної рівності на рівні освітніх та державних інститутів.

2. Для вирішення завдань гендерного виховання на уроках фізичної культури потрібне вдумливе педагогічне керівництво, використання неспецифічних для фізичного виховання методів і засобів впливу. За таких умов саме хореографія сприяє вирішенню завдання гендерної рівності учнів, сформує їх уявлення про красу в рухах людини, красу тіла і поведінки. Забезпечить гармонійний та фізичний розвиток.

3. Нажаль, сучасна практика шкільної фізичної культури продовжує демонструвати одноманітність у проведенні уроків. Це вказує на те, що схожі методи не можуть забезпечити високоефективних результатів. На нашу думку, доцільність використання хореографії на уроках фізичної культури для формування гендерної рівності школярів може виправити цю ситуацію, адже з її допомогою школярам стає набагато цікавіше на уроках фізичної культури.

Список літератури.

1. Алексашкін М. В. Усебічний розвиток особистості засобами хореографічного мистецтва / М. В. Алексашкін // Мистецтво в школі. Музика. Образотворче мистецтво. Художня культура. – 2019. – № 2. – С. 38–41. – Бібліогр. наприкінці ст.

2. Бабешко О. Гендерні засади побудови змісту фізичного виховання школярів. // Фізичне виховання в школі. – 2006. - № 4. – с. 50 – 53.
3. Берн Ш. Гендерная психология. – СПб.: прайм – ЕВРО – ЗНАК. – 2001. – 320с.
4. Гендерні студії: освітні перспективи (навчально – методичні матеріали) . – К.: ПЦ « Фоліант », 2003. – 80 с.
5. Голованова Т. П., Цілі, завдання та зміст педагогіки гендера // Проблеми освіти: наук. – метод. зб. / Кол. авт. – К.: Наук. – метод. центр вищої освіти, 2002. – Вип. 27. – С. 88 – 95.
6. Зінич О. Життя у танці // Культура і життя – 2006. – 19 липня. – с. 2.
7. Кікінежді О. Методологічні засади дослідження ґендерної ідентифікації в онтогенезі / Оксана Кікінежді. // Наукові записки Національного ун-ту «Острозька академія». 2017. № 3. С. 65–66.
8. Кравець В. Формування комунікативної культури школярів: гендерний аспект [Текст] // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка / Редкол.: М. Вашуленко, А. Вихрущ, Л. Вознюк, В. Кравець та ін. – Тернопіль: ТНПУ, 2006. – Вип. 9. – с. 3 – 13.
9. Курдибаха О. Гендерна ідентичність підлітків в умовах позашкільних навчальних закладів / О. Курдибаха. // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. № 3. С. 45–49.
10. Кушнерчук І. І. Танцювальні вправи на уроках фізичної культури як засіб різнобічного розвитку учнів / І. І. Кушнерчук. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. – 113 с.
11. Павлущенко Н. Стратегії гендерного виховання молодших школярів [Текст] // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка / Редкол.: М. Вашуленко, А. Вихрущ, Л. Вознюк, В. Кравець, В. Мадзігон , В. Терещук, М. Фіцула та ін. – Тернопіль: ТНПУ, 2006. – Вип. 3. – с. 24 – 27 – Проблемне виховання.
12. Abrams M. Transgender and Nonbinary Adolescents: The Role of Voice and Communication Therapy. / Mere Abrams // Perspectives of the ASHA Special Interest Groups. 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://pubs.asha.org/doi/10.1044/2019_PERSP-19-00034. – Назва з екрана.
13. Biden reverses Trump’s ban on transgender people serving in military // The Guardian. 2021. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: [129](https://www.theguardian.com/us-</div><div data-bbox=)

news/2021/jan/25/transgender-military-ban-biden-repeal-trump-rule. – Назва з екрана.

Мицкан Т.С. <https://orcid.org/0000-002-164-2961>

МОТИВАЦІЙНА ОСНОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Анотація. Стаття присвячена розгляду мотивації в контексті здоров'язбережувальної діяльності суб'єкта. Облік і оптимізація мотиваційної основи його активності розглядається як умова збереження психофізичного здоров'я учасників освітнього процесу. В контексті психолого-педагогічного підходу запропоновані теоретичні положення, які описують цей феномен і практичні орієнтири для їх реалізації.

Ключові слова: мотивація, здоров'я, діяльність.

Abstract. Abstract. The article is devoted to the consideration of motivation in the context of the health activities of the subject. Accounting and optimization of the motivational basis of its activity is considered as a condition for maintaining the psychophysical health of participants in the educational process. In the context of the psychological and pedagogical approach, theoretical propositions are proposed that describe this phenomenon and practical guidelines for their implementation.

Keywords: motivation, health, activity.

Актуальність теми дослідження. Мотивація, як відомо (Леонтьєв Д.А., 2002), пронизує всі утворення особистості і забезпечує участь людини в різних видах соціальної діяльності. Таке усвідомлення сутності мотивації цілком узгоджується з концептуальними уявленнями і семантикою цієї дефініції («приводити в рух», «спонукати»).

В існуючих моделях (Леонтьєв В.Г., 1987) мотивація розглядається на двох рівнях, а саме: на рівні цілісного організму і на рівні суб'єкта, роль якого полягає в регулятивній функції. Виникає питання стосовно того, яка модель найбільш повно і цілісно відображає мотиваційні регулятори активності суб'єкта в контексті збереження його здоров'я, дає можливість психологічно обгрунтованого впливу в умовах освітнього процесу, в тому числі з фізичної культури.

Мета дослідження – обгрунтувати комплекс прийомів спрямованих на формування мотивації збереження здоров'я.